

24.10.2005

2341/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

PÄÄMIEHEN ASIOIDEN HOITAMISTA KOSKEVAAN KIRJEESEEN VASTAAMINEN

1 KANTELU

Kantelija kertoi eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan 7.8.2005 päivätyssä kirjeessä muun muassa havainnoistaan edunvalvonnassa olevan äitinsä asioiden hoitamisesta. Edelleen hän kertoi, että asiasta oli tehty kysely maistraattiin yli vuosi sitten. Kirjeeseen ei kuitenkaan ollut vastattu.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Kirjeeseen vastaamisesta

Kantelija sivuaa kirjoituksessaan aihepiiriä, joka on käytännön edunvalvontatilanteissa havaintojeni mukaan osoittautunut varsin ongelmalliseksi. Kyse on omaisten ja läheisten mahdollisuudesta saada tietoja edunvalvonnassa olevasta henkilöstä ja hänen asioidensa hoitamisesta.

Holhoustoimesta annetun lain 39 §:n 3 momentin mukaan edunvalvojan on pyynnöstä selvitettävä päämiehelle tämän taloudellista asemaa ja toimenpiteitä, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan. Saman lain 92 §:n 1 momentin mukaan valtion, kunnan tai holhoustoimen edunvalvontapalvelun tuottajan palveluksessa oleva henkilö, luottamushenkilö, edunvalvoja ja holhoustoimen tehtävässä käytetty asiantuntija eivät ilman asianomaisen suostumusta saa ilmaista holhoustoimeen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa.

Edellä todetusta sääntelystä seuraa, että omaisten mahdollisuudet saada tietoja päämiehen asioista ovat lähinnä päämiehen omien ilmoitusten varassa, ja mikäli päämies ei kuntonsa puolesta enää voi tahtoaan tässä suhteessa ilmaista, omaisten tiedonsaantimahdollisuudet käyvät vähiin. Edunvalvojen tai holhousviranomaisten (maistraatit) edustajien on hyvin vaikea keskustella omaisten kanssa tai vastata heidän kirjallisiin tiedusteluihinsa heidän

tiedontarvettaan tyydyttävällä tavalla ilman, että salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita samalla paljastuisi.

Maistraatin selvityksen mukaan kantelija tai joku hänen sisaristaan oli puhelimitse ollut maistraattiin yhteydessä äitinsä asioiden hoitamisesta. Koska puhelimesta edunvalvonta-asioita oli ollut mahdollista käsitellä vain yleisellä tasolla, soittajaa oli pyydetty esittämään kirjallisesti ne asiat, jotka hänen mielestään kaipasivat edunvalvojan erityisiä toimia, jotta maistraatti voisi edunvalvojan toimintaa valvoessaan kiinnittää näihin asioihin huomiota. Maistraattiin saapuikin keväällä 2004 Lapin kärjäoikeuden kautta kirjelmä, jonka johdosta maistraatti oli pyytänyt edunvalvojalta selvityksen. Sen saatuaan maistraatti oli katsonut, ettei asiassa ollut aihetta mihinkään erityistoimenpiteisiin.

Maistraatti ei tässä vaiheessa ollut katsonut aiheelliseksi informoida kirjelmän laatijoita uudestaan, koska kirjelmässä mainituista asioista oli jo aikaisemmin keskusteltu puhelimitse. Maistraatti viittasi myös siihen, että mainittu kirjelmä ei ollut ollut varsinainen kantelukirjelmä edunvalvojan toiminnasta, vaan pikemminkin kirjelmän laatijoiden näkemys siitä, mitkä kaikki asiat vaativat edunvalvojalta toimenpiteitä. Kirjelmän yksityiskohtiin vastaaminen ei maistraatin mukaan myöskään olisi onnistunut salassapitovelvollisuutta loukkaamatta. Edelleen maistraatti totesi, että edunvalvoja oli koko ajan tehnyt kirjelmässä esitettyihin asioihin liittyviä toimenpiteitä ja että maistraatti oli valmistautunut informoimaan kantelijaa ja hänen sisaruksiaan tilanteesta siinä vaiheessa, kun asiassa on saatu aikaan sellaisia ratkaisuja, jotka eivät enää kuuluisi salassapitovelvollisuuden piiriin.

Totean ensinnäkin, että perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Tähän perusoikeuteen turvattuun hyvään hallintoon kuuluu muun muassa, että viranomaisille toimitettuihin asiallisiin kirjallisiin tiedusteluihin ja muihin yhteydenottoihin vastataan pääsääntöisesti kirjallisesti, jos yhteydenottajan voidaan tulkita edellyttävän tai odottavan vastaamista. Kynnystä vastaamiselle ei mielestäni voida pitää kovin korkeana, koska usein on niin, että henkilö jää joka tapauksessa odottamaan vastausta, vaikkei kirjoitus viranomaisen mielestä selkeästi yhteydenottoa edellyttävältä vaikuttaisikaan. Olennaista on, ettei hallinnossa asioiva jää epätietoiseksi siitä, mitä hänen kirjeelleen on viranomaisessa tapahtunut.

Mielestäni pelkästään se, että vastaaminen olisi salassapitonäkökohtien johdosta ollut vaikeaa, ei vielä merkitse, etteikö kirjeeseen olisi joka tapauksessa ollut mahdollista kuitenkin vastata esimerkiksi kertomalla, että kirjeen johdosta oli hankittu selvitystä edunvalvojalta mutta sen perusteella ei kuitenkaan ollut ilmennyt aihetta välittömiin toimenpiteisiin. Samalla vastauksessa olisi myös voitu kertoa maistraatin aikomuksesta jatkossa informoida kirjelmän laatijoita toimenpiteistä siinä vaiheessa, kun se olisi salassapitosäännösten estämättä ollut mahdollista. Näin olisi ollut mahdollista välttää ainakin nyt syntynyt epätietoisuuden tila siitä, oliko asialle ylipäätään tehty mitään.

Toisaalta korostan kuitenkin sitä, että viime kädessä on kyse tapauskohtaisesta arviosta siinä, edellyttääkö yhteydenotto viranomaisen reagointia. Viranomaisilla on tässä suhteessa harkintavaltaa, jonka käyttämiseen oikeusasiamies ei voi puuttua, jollei sitä ole käytetty väärin. Nyt puheena olevaa tilannetta voidaan mielestäni pitää jossain määrin tulkinnanvaraisena. Käsitykseni mukaan maistraatti ei ollut menetellyt asiassa lainvastaisesti, vaikkakin hyvän hallinnon näkökulmasta perustellumpaa olisi mielestäni ollut lähettää puheena olevan kirjelmän laatijoille ainakin lyhyt ilmoitus, jossa olisi todettu edellä mainitsemani seikat.

Johtopäätökseni on, ettei kirjoitus tältä osin anna aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä esittämäni näkökohdat maistraatin tietoon.

3.2

Päämiehen asioiden hoitamisesta

Mitä tulee kantelijan äidin asioiden hoitamiseen muutoin, totean, että kantelijan kirjoitus on tässä suhteessa verraten yleispiirteinen. Sikäli kuin maistraatti on siihen voinut selvityksessään ottaa kantaa katson, ettei asiassa ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuksien laiminlyöntiä.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän Lapin maistraatin huomiota niihin kirjeeseen vastaamista koskeviin näkökohtiin, joita olen edellä kohdassa 3.1 esittänyt. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestä maistraatille tiedoksi.